

RIPOLL
DESAPAREGUT

RIPOLL DESAPAREGUT

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: març 2017

© dels textos: Antoni Llagostera Fernández

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda:
Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:
Editorial Efadós

Assessorament lingüístic:
M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de portada:

A. T. V. (Ed.) / ACRI

Acrònims:

ACRI - Arxiu Comarcal del Ripollès
BC - Biblioteca de Catalunya
BUB - Biblioteca de la Universitat de Barcelona
ICGC - Institut Cartogràfic i Geològic
de Catalunya
IGN - Instituto Geográfico Nacional
MAC GIRONA - Museu d'Arqueologia
de Catalunya a Girona
RABASF - Real Academia de Bellas Artes
de San Fernando

ISBN: 978-84-16547-45-6

Dipòsit legal: DL B 5058-2017

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org.

Antoni Llagostera

RIPOLL DESAPAREGUT

 efadós[®]

Un Ripoll desaparegut

ANTONI LLAGOSTERA FERNÁNDEZ

Periodista

Us volem presentar gràficament, mitjançant una selecció acurada i finita de fotografies (unes 180), un Ripoll desaparegut, no solament en el sentit que s'ha esvaït, s'ha oblidat o que no recordem, com passa sovint, de vegades per manca d'atenció, o que ens ha passat despercebut, sinó en el sentit que ha passat a la història.

També podrem comprovar els canvis, a vegades molt petits, entranyables en certs moments i molt significatius en altres casos, de certs espais urbans i rurals de Ripoll.

Ripoll té una llarga història, amb molts canvis, turbulències i modificacions, i, malgrat que solament farem esment en aquest llibre dels canvis que ha registrat la vila

durant els pocs anys de l'existència de la fotografia, podrem comprovar com, en un relatiu curt espai de temps, aquest vola irremeiablement, com diu el rellotge de sol de la façana de l'església de Sant Pere de Ripoll.

De la mateixa manera que hi ha una història econòmica o de les mentalitats, també hi ha una història de la imatge. Aquest llibre, amb molta humilitat, formaria part d'aquesta disciplina, que cal que concreti filosofia i mètodes.

El llenguatge de les imatges és molt complex i, en aquest àmbit, cal avançar amb anàlisi i instruments. Avui, la fotografia i la imatge són uns documents tan importants i cabdals com ho són els escrits, els impresos o els testimonis orals. Les fotografies són, han fixat, instants

VISTA LATERAL DEL MONESTIR

A la pàgina anterior, vista lateral del monestir de Ripoll des del costat del riu Ter cap al 1888, quan s'estava construint el cimbori del creuer, imitació del de Sant Jaume de Frontanyà. S'hi veu, en primer terme, el mur de protecció del camí ral de Sant Joan.

CASA DE LA INFÀNCIA

Joan Rubió i Bellver (1870-1952) va projectar a Ripoll diferents construccions i emblemes d'entitats.

Aquesta Casa de la Infància o *Casa Cuna* (1916-1926) fou lamentablement enderrocada el 1975. A la imatge, una fotografia datada el 29 de setembre del 1925.

RAMIR MIRAPEIX / ACRI

de vida que ens permeten albirar-ne o entendre'n molts aspectes. Malgrat que una imatge és oberta a diferents interpretacions, és un mirall de les actituds, formes i maneres d'altres èpoques. Evidentment, les imatges per elles mateixes no poden ser llegides acuradament. Cal afegir-hi altres elements d'anàlisi, històrics sobretot, però també estètics.

Per fer aquesta mirada al Ripoll desaparegut hem estructurat el llibre en diferents temàtiques que ens ajuden a veure-hi més clar. És innegable la relació del monestir benedictí de Santa Maria de Ripoll amb la vila que va néixer als seus peus. I cal atendre l'especial relació de la vida quotidiana amb el món de la religió catòlica.

Hi ha una altra temàtica en què el canvi (amb presències i absències) és d'una gran força. Els canvis en el paisatge natural, en el paisatge urbà i en el més etern, per també fonèdis, món rural són d'una evidència gràfica brutal.

Ripoll és travessat per tres corrents importants d'aigua (el riu Ter i el seu primer afluent important, el Freser),

que han conformat una disposició dels edificis, dels barris i de les estructures urbanes, però molt assenyalamment dels ponts (que permeten la imprescindible comunicació entre les diferents zones) i dels aprofitaments hidrològics (rescloses, canals i fonts).

La presència del ferrocarril ha estat per a Ripoll un element molt important en la configuració urbana, però també en el seu desenvolupament com a població. A l'arribada del tren a Sant Joan de les Abadesses el 1880, d'una gran repercussió, va afegir-s'hi la construcció del transpirinenc el 1929, que posava en comunicació Ripoll i Foix, a França.

Les imatges també ens permeten seguir el món del treball, de les fàbriques (tan presents a Ripoll), del comerç, de les feines del camp (també hi hagué agricultura i ramaderia a Ripoll) i de la vida quotidiana. Aquest ha estat l'aspecte en el qual hem necessitat posar molta cura en la mirada. Les fotografies també ens permeten un acostament a diferents moments històrics, retalls de

vida, celebracions religioses o mundanes, festivitats i vida social d'entitats i de persones.

Aquest llibre ha estat possible gràcies a moltes imatges que fotògrafs desconeguts van fer al seu dia, conscients o desconeixedors del valor del seu gest. I també, en gran manera, al treball de conservació fet en els fons fotogràfics de l'Arxiu Comarcal del Ripollès (iniciat abans per Tomàs Raguer a l'Arxiu Museu Folklòric). A aquest treball de conservació cal afegir-hi la tasca callada de molts col·leccionistes, als quals cal agrair el seu tremp. I potser també és el moment de doldre's de la gran quantitat d'imatges desaparegudes per desídia, desinterès i manca de sentit comú.

I no podem deixar de mencionar els fotògrafs dels quals tenim constància, alguns d'ells amb una obra que cal enaltir. Així, cal deixar escrits els noms dels fotògrafs ripollesos, i també dels industrials del món de les postals, que feren una feina extraordinària. A tots ells i a molts altres, cal fer-los un homenatge i agrair-los la seva empena i treball.

FOTO ESCOLÀ

Vicenç Escolà Andrés va tenir una botiga laboratori de fotografia a la plaça Nova, que apareix a l'esquerra. És una mostra dels professionals ripollesos que van deixar imatges per al record. La botiga va tancar a mitjan anys setanta.

TREBALLADORS DE RIFÀ

Retrat del grup de treballadors de la fàbrica tèxtil cotonera de Josep Rifà, situada a Agafallops, el 15 de maig del 1895. Els nens de la fotografia indiquen que el treball infantil era aleshores una xacra social.

VICENÇ ESCOLÀ / Fons MERCÈ GARCIA CANALS

AUTOR DESCONEGUT / ACRI

MONESTIR I PARRÒQUIES

El monestir de Ripoll i altres edificis religiosos

La vila de Ripoll no seria el mateix sense l'existència del monestir de Santa Maria de Ripoll, que en fou senyor des del 880 fins a l'agost del 1811 (amb la supressió de les senyories jurisdiccionals). Des del segle x, el monestir va anar configurant el Ripoll que coneixem, per exemple, amb la construcció de diferents infraestructures.

El monestir de Ripoll, amb la seva empenta econòmica, va ser el que va impulsar la ramaderia transhumant a la zona i, posteriorment, la instal·lació de protoindústries de transformació del ferro, com les armes portàtils o els claus, produïts pel sistema de la farga catalana. El prestigi i el poder del monestir de Ripoll també van ser clau per a successives destruccions, les darreres a l'agost del 1835 i al maig del 1839. A finals del segle XIX, les restes monumentals del monestir de Ripoll foren objecte d'una reconstrucció que constitueix avui el símbol d'una època. També podrem comprovar la important presència de la religió en la vida quotidiana i festiva.

VISTA ÀERIA I CAMBRIL DEL MONESTIR

A les pàgines anteriors, vista aèria de la zona centre, de la carretera de Ribes i del pla de Sant Pere el 22 de juny del 1961. S'hi veu l'espai ocupat per les restes monàstiques. En aquesta pàgina, vista del cambril, del cimbori i de l'absis del monestir el 1867 amb una remunta sobre el creuer. El conjunt és un garbuix d'edificacions.

JOSEP BOADAS / RABASF / MAC GIRONA

CLAUSTRE DE RIPOLL

Aquesta romàntica fotografia d'un senyor i una senyora dins del pati del claustre del monestir de Ripoll forma part del conjunt de més d'una trentena d'imatges, una autèntica fita històrica, fetes al maig del 1867 pel fotògraf gironí Josep Boadas.

JOSEP BOADAS / RABASF / MAC GIRONA

MARC SALA / BC / BUB

NAU CENTRAL DEL MONESTIR

Dues fotografies de Marc Sala que caldria publicar sempre juntes, ja que indiquen l'estat del monestir el 1878. S'hi veu la nau central en direcció a la capçalera –esquerra– i a la porta de la façana principal –dreta–. Cal utilitzar amb cura aquestes dues fotografies, ja que pocs anys després, el 1883, aquesta paret enrunada de la nau central, amb quatre arcades noves, ja havia estat reedificada fins a l'inici de les arcuacions gòtiques dins de les obres fetes per l'arquitecte Martí Sureda.

MARC SALA / BC / BUB